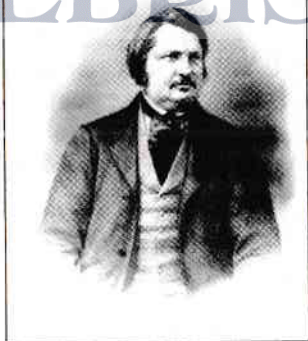

Honoré de Balzac (1799-1850) a fost un romancier și dramaturg francez cunoscut pentru descrierea realistă a societății franceze de la începutul secolului al XIX-lea. Născut Honoré Balzac, la 20 mai 1799, la Tours (în sudul Franței), scriitorul a adăugat la numele său „de” pentru că avea o sonoritate mai aristocratică și o trecere mai mare în societatea franceză a vremurilor în care trăia.

Părinții săi au fost: Bernard-François Balssa (1746-1829) și Anne-Charlotte-Laure Sallambier (1778-1854).

Unul dintre cei mai prolifici autori din literatura franceză, Balzac a scris peste 90 de romane și piese de teatru, iar opere precum „Pielea de șagrin” (1831), „Colonelul Chabert” (1832), „Eugénie Grandet” (1833), „Moș Goriot” (1835), „Iluzii pierdute” (1842), „Splendorile și mizeriile curtezanelor” (1847) și „Comedia umană” (1848) l-au transformat într-unul dintre cei mai importanți romancieri și dramaturgi din istorie.

Cunoscut pentru atenția la detalii și pentru capacitatea de a surprinde nuanțele eroilor din cărțile sale și ale mediului lor social, Balzac a descris cu meticulozitate împrejurimile, îmbrăcămintea și înfățișarea personajelor sale pentru a crea un portret viu al lumii lor. Cufundat în procesul creației, Balzac scria ore în șir, uneori zile întregi și nopți în care nu dormea.

Din dorința de a-și îmbunătăți statutul social, și pretențios la ascensiunea socială, în 1760 Balzac s-a mutat la Paris, șase ani mai târziu fiind deja membru al francmasoneriei și secretar al Consiliului Regelui.

Primul roman „Les Chouans” („Ultimul Șuan”) l-a publicat în 1829, sub propriul nume – Honoré Balzac – opera bucurându-se de un mare succes și deschizându-i drumul către ceea ce avea să devină cariera sa definitorie.

Honoré de Balzac

EUGÉNIE GRANDET

Traducere: Corina APOSTOLEANU

ANDREAS

În unele orașe de provincie există case a căror înfățișare este la fel de posomorâtă ca a unora dintre cele mai întunecate mănăstiri, a celor mai triste ruine sau a celor mai plictisitoare întinderi aride. Poate că în astfel de locuințe și-au găsit locul toate cele trei caracteristici: liniștea ciudată a mănăstirii, austeritatea ruinelor cu siluete firave și ariditatea pământurilor. Viața și mișcarea dau atât de puține semne în aceste locuri, încât un străin ar putea crede că aceste case nu sunt locuite, dar sunetul unor pași necunoscuți aduce iute pe cineva la fereastră; o față imobilă se apleacă dintr-odată în afara pervazului și călătorul se alege cu o privire indiferentă și rece – ca și când un călugăr s-a aplecat în afara ferestrei, pentru a arunca o privire spre lume.

Frontonul unei anumite locuințe din Saumur are puterea de a inspira atâta melancolie; casa este așezată la capătul unei străzi în pantă care duce la castel, în partea de sus a orașului. În vremurile de azi, strada e liniștită; e cald vara, rece iarna și, din loc în loc, e mult întuneric; în afară de asta, ici și acolo, este neobișnuit de îngustă și sinuoasă, iar pavajul ei de pietriș mărunț (întotdeauna curat și uscat) răsună cu totul neobișnuit la fiecare pas, în liniștea solemnă a caselor din jur.

Aceasta este cea mai veche parte a orașului și meterezele se ridică în imediata ei apropiere. Locuințele din acest cartier au trei secole; cu toate că sunt construite de lemn, au încă o înfățișare solidă. Fiecare casă e diferită și acest lucru face ca această parte din Saumur să fie preferată de artiști și anticari. Într-adevăr, e greu să treci prin fața unor astfel de case fără să arunci o privire admirativă figurilor grotești cioplite la capătul unor grinzi imense, așezate în forma unui basorelief negru la parterul celor mai multe dintre case. În unele cazuri, aceste grinzi au fost protejate de intemperii cu bucăți de ardezie, și astfel au apărut

desene cu linii albastre pe zidurile aproape dărămate; construcția se termină printr-un acoperiș care se sprijină de un perete cu grinzii aparente și încrucșate, înclinat de trecerea vremii; șindrila putrezită și-a schimbat cu totul forma din cauza ploii și a soarelui. Pe alocuri, abia se mai zăresc sculpturile delicate ale pervazurilor tocite și înnegrite de vreme ale ferestrelor, suporturi prea firave pentru greutatea oalei cafenii de lut în care o modestă lucrătoare și-a plantat garoafele sau trandafirii.

Mai departe, de-a lungul străzii, întâlnești case cu uși mai pretențioase, zăvorâte cu o mulțime de piroane uriașe. Ele au fost imaginate de geniul străbunilor noștri – care au trasat hieroglife și alte semne misterioase care erau în trecut – de fiecare gospodar; din păcate, înțelesul lor este uitat astăzi și acesta nu va mai fi descifrat de nimeni, niciodată. Într-un astfel de loc, un protestant și-a mărturisit credința, în altă parte, un membru fanatic al ligii catolice și-a gravat în simboluri blestemul pentru Henric al IV-lea. Un burghez și-a înscris emblemele demnităților sale civice, gloria demult uitată de consilier municipal sau de magistrat. Întreaga istorie a Franței poate fi citită pe zidurile acestor case vechi.

Lângă căsuța șubredă de lemn, cu pereții tencuiți grosolan, pe ale cărei ziduri meșteșugarul și-a încrustat imaginea glorioasă a muncii sale – rindeaua – se găsește palatul unui nobil, cu poarta sa masivă și arcuită; în partea de sus a porții sunt și câteva urme ale stemelor sale, cu toate că acestea au fost distruse de multele revoluții care au agitat țara după 1789.

Pe această stradă, nu există vitrine impozante. Mai bine zis, încăperile de la parter în care sunt expuse mărfurile nu sunt nici mai mult, nici mai puțin decât prăvăliile din timpul străbunilor noștri. Admiratorii Evului Mediu ar găsi aici simplitatea primitivă a atelierelor unei lumi vechi. Încăperile joase sunt adânci și întunecate, simple, nu au fațade sau vitrine, și nici măcar urma vreunei podoabe exterioare sau interioare. De obicei, ușa prăvăliilor are două părți, ferecate întru totul; partea de sus se deschide în timpul zilei, lăsând aerul curat și lumina să intre în mica peșteră, iar cea inferioară, care are și un clopoțel, rareori e închisă. Prăvălia din față are un zid de înălțimea unui metru și

jumătate, care umple pe jumătate spațiul dintre tavan și podea; nu există nicio fereastră, doar niște obloane grele prinse în chingi de fier așezate în orificiile din partea de sus a zidului; obloanele sunt coborâte în fiecare seară și deschise în dimineața următoare. Același zid e folosit drept teighea de negustorii care și expun marfa ce urmează să fie cercetată de privirile cumpărătorilor. Nu e loc pentru vreo șarlatanie în afacerile lor. Eșantioanele aflate la vedere sunt diferite, după natura comerțului: două sau trei butoaie cu sare ori cu pește sărat, două sau trei baloturi de pânză ori colaci de frânghie, obiecte de alamă atârând de câpriorii din tavan, cercuri de butoaie așezate de-a lungul zidurilor ori vreo măsură sau două de bucăți de postav pe rafturi.

„Intrați?” O fată curat îmbrăcată, cu brațele roșii, întruchiparea de prospețime a tinereții, cu o basma albă în jurul gâtului, își lasă din mâini andrelele și merge să-și cheme tatăl sau mama, care vin și vând, la cerere, de doi bănuți sau de douăzeci de mii de franci. Negustorii se poartă cu indiferență, amabilitate sau aroganță, după cum le e firea. Veți vedea un negustor de doage care stă în ușă, răsucindu-și degetele mari și pălăvrăgind cu vreun vecin. În aparență, pe rafturile lui modeste sunt doar niște sticle și două sau trei grămezi de scânduri, dar șantierul lui bine garnisit aprovizionează pe toți dogarii din Anjou. El știe prea bine câte butoaie poate să „scoată”, dacă recolta din vii este bună. Zilele însorite îl îmbogățesc, iar vremea ploioasă îl ruinează. Într-o singură dimineață, prețul butoaielor se ridică la unsprezece franci sau coboară la șase.

În acest ținut, ca și în Touraine, comerțul depinde de capriciile vremii. Viticultorii, proprietarii de pământuri, negustorii de lemne, dogarii, hangii, marinarii, cu toții așteaptă nerăbdători o rază de soare. Nu există vreo persoană care să nu meargă la culcare seara, fără să tremure la gândul că a doua zi dimineața va afla că în timpul nopții a venit înghețul. Dacă nu se tem de ploaie, ar putea fi vântul ori seceta; ei ar vrea să fie o vreme noroasă, caldă și precipitații, după cum le e necesar, și, în general vremea să le urmeze dorințele.

Duelul între stăpânii vremii și interesele cultivatorilor de viță-de-vie nu se oprește niciodată. În mod vizibil, fețele oamenilor

se întristează, se înseninează ori se înveselesc, după oscilațiile barometrului. Uneori, auzi, de la un capăt la altul al vechii Străzi Centrale din Saumur, următoarele cuvinte: „Ce vreme minunată!”, sau, din nou, într-un limbaj care nu e de obicei o figură de stil: „Plouă cu ludovici de aur”, și ei știu cu exactitate care e valoarea unei raze de soare ori ploaia venită la momentul potrivit.

Sâmbătă, după prânz, ori vara, nu poți cumpăra marfă nici de un ban de la vredincii orășeni din Saumur. Fiecare dintre ei are mica lui fermă, petecul lui de vie și merge să-și petreacă sfârșitul de săptămână la țară. Deoarece totul se știe dinainte, afacerile, plecările și venirile, cumpărăturile și vânzările, ba chiar și profiturile, oamenii au la dispoziție zece ore din douăsprezece pentru micile petreceri, iscodirea celor din jur, comentarii și observarea atentă a tot ce fac vecinii. Stăpâna casei nu poate să cumpere o potârniche, fără ca vecinii să nu-l întrebe pe soț dacă friptura a fost pregătită așa cum trebuie. Orice fată care se uită pe fereastră e văzută de toți cei ce nu au alte treburi.

Oricât de impenetrabile, întunecate și liniștite par aceste case, ele nu au niciun fel de mister, iar gândurile oamenilor sunt cunoscute de toți ceilalți. Existența oamenilor se desfășoară afară aproape tot timpul; ei stau pe treptele caselor lor, unde iau micul dejun, mănâncă la prânz, iau cina, și chiar își aranjează micile probleme de familie în ușă. Orice om care trece pe stradă este observat cu cea mai mare atenție. Astfel că, atunci când un străin ajunge din întâmplare într-un oraș de provincie, trece, într-un fel sau altul, prin furcile caudine și este luat la întrebări de toată lumea. În virtutea acestui fapt, au apărut o mulțime de povești amuzante; locuitorii din Angers chiar se pricep la ironii și replici, astfel că s-au ales cu porecla de „oameni răi de gură”.

Casele cele mari arătoase din cartierul vechi, așezate în partea de sus a străzii, erau locuite cândva de nobili. Evenimentele pe care urmează să vi le povestim au loc într-o astfel de casă. După cum spuneam mai înainte, e vorba despre o locuință dominată de tristețe, rămășiță venerabilă a unui veac din trecut, făurit pentru oamenii unei lumi mai simple, pe care Franța modernă o pierde zi de zi. O parte din acest drum pitoresc are o mulțime de șerpuiți; în aceste locuri, chiar și cele mai

neînsemnate detalii trezesc amintiri și te poartă spre visare, aproape fără să îți dai seama. Ajungi în apropierea unei firide întunecate, în mijlocul căreia se zărește cu greu poarta casei ce-i aparține domnului Grandet. E imposibil să înțelegi valoarea acestei gândiri provinciale, când e vorba de mândria și gloria dreptului de proprietate, fără să cunoști biografia proprietarului, domnul Grandet.

Domnul Grandet se bucura de o anume reputație în Saumur. Cauzele și efectele acestei situații nu vor fi ușor de înțeles de către cei care n-au trăit niciodată într-un oraș de provincie. Unii dintre cei mai în vârstă locuitori care își aminteau de timpurile vechi și îl numeau pe Domnul Grandet „Moș Grandet” erau încă în viață, dar numărul lor se micșora de la an la an.

În 1789, Grandet era un meșter dogar cu o stare materială bună, care știa să citească, să scrie și să socotească. Când Republica Franceză a confiscat pământurile Bisericii din ținutul Saumur și le-a scos la vânzare prin licitație, dogarul avea patruzeci de ani și tocmai se căsătorise cu fiica unui bogat negustor de scânduri. Folosindu-se de zestrea soției și de o sumă considerabilă obținută din propriile câștiguri, toate acestea în valoare de două mii de ludovici de aur, Grandet merse la biroul districtului și acolo, pe baza celor două sute de ludovici oferți de socrul lui unui republican sever care supraveghea vânzarea, dogarul obținut una dintre cele mai bune vie din apropiere, o mănăstire veche, pe sume foarte mici, în mod legal, cu un titlu de proprietate.

Locuitorii din Saumur, care nu erau prea atașați de Revoluție, îl considerau pe moș Grandet un spirit îndrăzneț, un republican, un patriot, „un om cu o gândire avansată”, în timp ce dogarul era interesat pur și simplu de viile lui. A fost numit membru în consiliul de administrație al districtului Saumur și a exercitat o influență pacificatoare în politică și comerț. În politică, el i-a protejat pe foștii nobili și a făcut tot posibilul să prevină vânzarea proprietăților lor. În lumea comerțului, el a semnat contracte cu armatele republicane cărora le-a furnizat o mie sau două mii de butoaie de vin alb, fiind plătit cu dreptul de proprietate asupra unor pajiști minunate, ce aparțineau unei mănăstiri de maici, rezervate ca un ultim lot.